

UDK: 81'1:929 Brozović D.

Josip LISAC (Zadar)
Sveučilište u Zadru

**AKADEMIKU DALIBORU BROZOVIĆU U SPOMEN
28. VII. 1927. – 19. VI. 2009.**

Pišući u povodu smrti akademika Dalibora Brozovića, svjesni smo da je otišao čovjek uronjen u hrvatski jezik kao malo tko prije njega. Proučavao je taj jezik svestrano i lucidno, smireno i objektivno, no nije se tu zaustavio, zanimali su ga jezici u cijelom svijetu, svi slavenski jezici, jezici u Africi, indonezijski jezici, malajo-polinezijski jezici, romski jezik, esperanto itd. Samo se po sebi razumije da materinskom jeziku pripada u njegovu životu posebno i osobito mjesto, između ostalog i zato što je hrvatski lingvist nerijetko djelovao u jezikoslovlju kao obliku općenarodne obrane. Profesor Dalibor Brozović radio je u hrvatskoj lingvistici sve što je bilo najpotrebnije, a otkad se je 1952. pojavio u znanosti donio je u hrvatsku filologiju mnogo novoga i zajedno s drugima otvorio je izvanredno potrebnu novu stranicu. Pisao je najrazličitije prinose pružajući svoje spoznaje dotjerano i temperamentno. Mnogi su objavljeni u časopisu *Krugovi* pokrenutom 1952., pa se i držao krugovašem. Nije riječ samo o jezičnim člancima (pisao je i književne kritike, prevodio, pisao o numizmatici itd.), ali je svakako istina da nam je u dijelu svoga rada predočio

hrvatsku jezičnu retrospektivu na nov način, da se je umiješao u kreiranje perspektive i u znanosti se faustirao nacrtima budućega. Djelujući ustrajno pronio je glas svoje lingvističke misli kako među svojim tako i diljem svijeta gdje je objavljivao ili gdje je predavao.

Profesor Brozović rođen je 28. srpnja 1927. u Sarajevu; umro je 19. lipnja 2009. u Zagrebu. Diplomirao je 1951. kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1957. doktorirao obrađujući govore u dolini rijeke Fojnice. Očekuje se da će mu disertacija ubrzo biti objavljena u *Hrvatskom dijalektološkom zborniku*. Sveučilišnu karijeru započeo je 1952. na Akademiji za kazališnu umjetnost u Zagrebu, zatim je od 1953. do 1956. bio lektor na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, potom je do 1990. bio nastavnik na Filozofskom fakultetu u Zadru, gdje je prošao sva zvanja od asistenta do redovitoga profesora 1968. Godine 2004. izabran je za zaslužnoga profesora Sveučilišta u Zadru. Predavao je po pozivu 1969. u SAD-u (University of Michigan) i 1971. u SR Njemačkoj (Regensburg), a kraće i u mnogim drugim zemljama u svijetu. Redovitim članom HAZU postao je 1986., glavnim ravnateljem Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“ 1991. U svoje su ga redove primile i druge akademije: Makedonska, Akademija nauka i umjetnosti BiH, Academia Europaea. Bio je predsjednikom Hrvatsko-bugarskoga društva i predsjednikom Hrvatskog saveza za esperanto. Angažirajući se politički u osobito važno prijelomno doba, godine 1990. bio je član Predsjedništva Republike Hrvatske i poslije potpredsjednik Republike Hrvatske te saborski zastupnik (1992.-1995.). Bio je glavni i odgovorni urednik *Radova* Filozofskog fakulteta u Zadru, *Radova* Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“, *Hrvatske enciklopedije* i *Filologije*. Godine 1970. primio je Nagradu grada Zadra za knjigu *Standardni jezik*, 1992. Nagradu za životno djelo Republike Hrvatske, 2002. Nagradu „Stjepana Ivšića“. Prilikom dodjele Nagrade „Stjepana Ivšića“ objavljena je knjižica s njegovom biografijom i bibliografijom.

Podatci koje smo najkraće naveli ne mogu reći ni približno sve o značenju čovjeka koji je cijeli život radio mnogo i prodorno i koji je vrlo bitno utjecao na hrvatsku lingvistiku. Želi li se kratko reći što je u svem tom najvažnije, poći nam je od činjenice da je riječ o jezikoslovcu koji je u mnogim predjelima terenski proučavao hrvatske i srodne organske idiome, koji je temeljito upoznao njihov raspored i prostiranje, koji je upoznao značenje uvjeta što omogućuju standardizaciju jezika i koji je dobro uviđao značenje kulturnoga razvoja što se oblikuje tečajem povijesti. Hrvatska stvarnost u tom smislu bila je i ostala vrlo kompliciranom, pa je

trebalo u jezikoslovlje unijeti mnogo novoga ne bi li se točno razumjela hrvatska situacija i sve njene pojave. Jezikoslovne činjenice zanimale su ga gledane iz svih mogućih vidova, i sociolingvistički, i genetskolingvistički, i tipološki. Proslavio se kao standardolog, proučavatelj standardnih jezika, slavenskih i drugih, mnogo je vremena posvetio dijalektima i poslovima u lingvističkoj geografiji, pisao je o tipološkim značajkama fonemskih inventara u jezicima europskoga kontinenta, kao i o drugim pitanjima što zanimaju tipolingvistiku, npr. o međujezičnim dodirima. Razvijalo se je u svijetu lingvističko promišljanje, a profesor Brozović pratio je te tijekove i uključivao se u njih, s drugima (Radoslav Katičić, Žarko Muljačić itd.) metodološki obnavljao hrvatsko jezikoslovlje, od čega je upravo studij hrvatskoga jezika imao mnogo koristi. Veliki profesor svojim radom nije zadužio samo svoje učenike nego i sve druge lingviste u Hrvatskoj, mnoge i izvan nje. Kako god je to bilo moguće, uključivao se u borbe za jezična prava hrvatskoga naroda. Lako je onda razumljivo da je jedan od autora glasovite *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika* iz 1967. Stvorio je golemi opus koji svjedoči o izuzetnoj radnoj energiji, intelektualnoj prodornosti i ljubavi za pojave u svijetu znanosti, poglavito o ljubavi za hrvatski jezik, hrvatsku književnost i hrvatsku kulturu svagdje gdje ima našeg svijeta.

Godine 1969. objavljena mu je knjiga *Rječnik jezika ili jezik rječnika*, 1970. knjiga *Standardni jezik*, 1988. zajedničko izdanje s Pavlom Ivićem *Jezik, srpskohrvatski /hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, 1994. *Kune i lipe. Novac Republike Hrvatske*, 2005. *Prvo lice jednine*, 2006. *Neka bitna pitanja hrvatskoga jezičnog standarda*, 2007. *Fonologija hrvatskoga standardnog jezika*. Sve su te knjige objavljene u Zagrebu, jedino je drugo izdanje knjige *Prvo lice jednine* publicirano u Mostaru 2007.

Sudjelovao je akademik Brozović u mnogim velikim poslovima, npr. u pripremi knjige *Slovník slovanske lingvisticke terminologie I-II* (Praha, 1977, 1979), u knjizi *Fonološki opisi srpskohrvatskih / hrvatsko-srpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Općeslovenskim lingvističkim atlasom* (Sarajevo, 1981), u izdanjima *Europskoga lingvističkog atlasa*, *Općeslavenskoga lingvističkog atlasa* itd.

Crnogorskom jeziku pristupao je s mnogo pozornosti i upućeno. Upozoravam na „Izvještaj o dijalektološkim istraživanjima u selu Peroju u Istri“ (*Ljetopis JAZU*, 65, 1958), na „Nekoliko misli o Njegoševu jeziku“ (*Republika*, 19, 1963, br. 12), na članak „O Njegoševu zlatnom perunu iz godine 1851.“ (*Numizmatika*, 6, 1978), na rad „Longitudinalne jadrans-

ske heterodijalekatske izoglose“ (*Crnogorski govori*, Titograd, 1984), na članak o jeziku Crnogoraca u *Enciklopediji Jugoslavije* (3, Zagreb, 1984).

Profesor Brozović, naš dragi Dalja, bio je izvrstan učenjak, ali i dobar čovjek što je svoje navike stvorene u rodnoj Bosni zadržao i nosio u sebi cio život. Imao je osjećaja i razumijevanja za ljude s kojima je radio. Otišao je veliki učitelj u koga smo mnogo naučili o jeziku, koji nas je učio kako treba objektivno promatrati hrvatski jezik, kako ga voljeti u svoj ljepoti njegovih književnih ostvarenja i kako se zauzimati za njegova prava u mnoštvu jezika svijeta. Svojim filološkim naporima ustrajno je zalijevao korijenje hrvatskoga narodnog života. Radio je mnogo i darovito, unaprjeđivao filološku znanost na svim područjima kojih god se ozbiljnije dotakao, teoretski nastojao protumačiti hrvatski jezik i druge jezike, stvarao jezikoslovno pojmovlje za to, nastojao da to razumiju svi zainteresirani za istinu koja je u znanosti najvažnija. Kao i drugi krugovaši, htio je u svom radu stvoriti vrijednosti i to ostaviti za sobom, a u tom je potpuno uspio.